
GİL-GİL ÇAY İSTEHKAMLAR KOMPLEKSİ (MÜDAFİƏ SƏDDİ)

Azərbaycan tarixinin ilk orta əsrlər dövrünün öyrənilməsində Respublikamızın Şimal-Şərq bölgəsində tikilən Gil-Gil Çay (müdafiə səddi) istehkamlar kompleksinin müstəsna elmi əhəmiyyəti var. Kompleksin tikinti mürəkkəbliyinə və üslubuna görə digər tikililərdən fərqlidir. Müəyyənləşdirilmişdir ki, sədd Xəzər dənizinin Qərb sahilindən başlayaraq, Siyazan və Dəvəçi rayonlarındakı Kolani, Gil-Gil Çay, Yenikənd, Eynibulaq, Çalğan, Qalaaltı, Çaraq, Hacıskəndər, Təkiyə, Uğah, Cinnarlar, Nohurlar və s. kəndlərin ərazisindən keçərək “Baba” dağınadək davam edir. Sədd Böyük Qafqaz dağlarındakı keçid yerləri əhatə etməklə Quba, Zaqatala ərazisindən keçərək Qara dənizin Şərq sahillərində də davam edir. Xüsusən Zaqatala uzun divarları rayonunun şərqindən başlayaraq Katexdən keçib Gürcüstan sərhədinə, Deryal dərəsinə oradan isə Qara dənizədək davam edir. Məlumdur ki, Sasani İmperiyası Qafqaz Albaniyasını, işğal etdikcə özünün şimal sərhədlərinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün, habelə Şimal xalqlarının hücumlarından qorunmaq üçün sistemli qaydada beş müdafiə səddi inşa edilmişdir. Gil-Gil Çay səddi öz benzersizliyinə və unikal görkəmi ilə, uzunluğuna görə digərlərindən fərqlidir.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, çin səddinin hündürlüyü 10 metr, divarlarının qalınlığı 6,5 metr olduğu halda, Gil-Gil Çay səddinin bəzi yerlərdə hündürlüyü 15 metr, divarlarının eni isə 7 metrdən artıqdır. Müdafiə Səddi inşa edilərkən onun planı, ərazinin relyefinə uyğunlaşdırılmış, müdafiə məqsədləri üçün təbii maneələrdən maksimum istifadə edilmişdir. Səddin inşası zamanı təbii coğrafi amili, Zaqatalanın uzun müdafiə divarlarını, Qafqaz sıra dağlarının keçilməz sıldırımlarını nəzərə alaraq, şübhəsiz Xəzər dənizindən başlanan sədd “Deryal” dərəsində daxil olmaqla uzun bir məsafəni əhatə edir. İstehkamlar Kompleksinin əhatə etdiyi ərazinin dörd yerində “İri qala” qəsri, “müdafiə məntəqəsi” belə ki, 5 (beş) yerdə qədim yaşayış yeri qeydə alın-

mişdir. Ümumiliklə səddin dənizdən başlayaraq 152 bürcü və bürclər arası məsafə, səddin üzerindəki düşərgə və dəniz səviyyəsindən hündürlüyü alimlər tərəfindən tədqiq edilmişdir. Ümumiliklə sədd dağlıq, yarım dağlıq və düzənlik ərazilərdə salınmışdır. Müdafiə səddinin cənub divarlarının hündürlüyü 2-3 metr olduqda, Şimal divarları isə 5-6 metrdir. Səddin yarımdağlıq hissəsi Bakı-Dəvəçi magistral şose yolunun 113 km-dən, Gil-Gilçay çayının üzerindəki körpünün yanından başlayır.

Sədd haqqındakı tarixi mənbələrdə aşağıdakılar deyilir: M. Kalankaytuktunun "Alban Tarixi" əsəri bu istiqamətdə əhəmiyyətli yer tutur. Məlumdur ki, Beşbarmaq və Gil-Gil Çay müdafiə sədlərinin tikildiyi dövrə aid dəqiq yazılı məlumatlar çox azdır. Lakin, nəzərə alsaq ki, Sasanilər tərəfindən ilk orta əsirlərdə müdafiə sədlərinin tikilməsi ancaq 387-ci il müqaviləsindən sonra başlanmışdır, onda müdafiə tikililərin dövrünün dəqiq müəyyən edilməsi həqiqətənə daha çox yaxınlaşmış oluruq.

Xüsusən Sasani şahı II Yezdigərdin (438-457) Zaqafqaziya ölkələrinə daha çox diqqət edib və onları özünə tabe etməsinə əsaslanaraq Beşbarmaq və Gil-Gil Çaylarının II Yezdigərdin dövründə tikildiyini söyləmək olar. M. Kalankaytuktlu ermənilərin və onlara qoşulan Albanların Sasanilərə qarşı üsyanı zamanı apardığı döyüşün II Yezdigərdin tiktirdiyi qalada başverdiyini və Sasanilərin zorla qalanı tutaraq dağıtdığını qeyd edir. M. Kalankaytuktunun göstərdiyi qala şübhəsiz Beşbarmaq qalası və paralel səddidir. Çünki Sasani şahı Qubadın dövründə yeni müdafiə divarlarının tikilməsi məlum olduğu üçün bu döyüşün Sasanilərin Alban ərazisində tiktirdiyi ilk qala və sədd olan Beşbarmaqda aparıldığı aydınlaşır. Daha sonra M. Kalankaytuktlu yazır ki, "bundan sonra üsyançılar Sasanilərin güclə aldıkları Hun darvazasına hücum etdilər. Qalanı alıb orada qalan döyüşçüləri məhv etdilər və qalanın mühafizəsini Alban nəslindən olan Vardana tapşırdılar." (I). K. V. Treverin fikrinə bu hadisələr heçdə ilk orta əsirlərdə tikilən Dərbənd səddindən deyil, daha qədimdə inşa edilmiş Hun darvazalarından gedir (20, 285). K. B. Trever ərəblərə qədərki dərbənd haqqında heç bir söz demir.

Müdafiə tikililəri ilə əlaqədar A. A. Bakıxanov "Gülüstani-İrəm" əsərində yazır ki, Babi-Alan səddini İsfəndiyar tiktirmişdir, Nuşirəvan işə yenidən bərpa etmişdir. Həmin səddin hasarı, darvazasının yeri və şəhərin xarabası Qubanın Şabran mahalında Gil-Gil çayın kənarında bir təpə üzərindəndi də mövcuddur. A. A. Bakıxanov Alan səddi dedikdə, şübhəsiz bu Gil-Gil çay səddidir. Çünki, bu sədd bir neçə adla məlumdur ki, onlardan biri də Alandır. Baxmayaraq ki,

Alan səddi Dəryal dərəsindəki, keçidlə eyniləşdirilir. Məlumdur ki, Gil-Gil çay səddi Qara dənizə qədər davam edir. Səddin Nuşirevan tərəfindən bərpa edilməsi fikri mübahisəlidir. Mənbələrdə qeyd olunur ki, bu sədd IX əsirdə bərpa olunmuşdur. Bu isə Nuşirevanın dövrünə uyğun gəlmir. A.Bakıxanov səddin yerləşdiyi ərazini dəqiq göstərir. Qeyd olunmalıdır ki, A.Bakıxanovun göstərdiyi darvaza yeri Zaqafqaziyada bənzərsiz hərbi düşərgənin giriş qapısı və ya Şəhərgah yaşayış yerində qapı yeri, bu gündə onun qalıqlarını aydın izləmək olur. Daha sonra A.Bakıxanov yazır: "Bu sədd dənizdən başlayıb adı çəkilən şəhərin yaxınlığında olan Əlixanlı kəndinin üst tərəfindən keçərək Çıraq qala"sına bitişmişdir. A.Bakıxanov "səddin böyük bir şəhərin xarabalığı yanından keçdiyi"ni dedikdə tədqiqatlardan məlum olan 4 (dörd) yaşayış yerinin qalıqlarından birini nəzərdə tutmuşdur. Bunlar Şəhərgah, Qalaaltı kəndi yaxınlığında Çarax kəndinə gedən yolun kənarında və Çinarlar kəndi yaxınlığındakı yaşayış yeri qalıqlarından birini nəzərdə tutmuşdur. Hərbi düşərgənin yerləşdiyi yerin yaxınlığında Gil-Gil çayın sağ sahilində Şəhərgah adlı unikal ilk orta əsirlərə aid yaşayış yeri olub. Gürcü mənbələrində müdafiə tikililəri haqqında məlumatlar çox az olub, bilavasitə Albaniya ilə əlaqədar olan hadisələrlə bağlı məlumatlar var. Vaxtanq Qorqalanın "Tarix" əsərində dərbənd keçidi haqqında məlumat verilir. Suriya mənbələri N.V.Piqulevskiy tərəfindən öyrənilmişdir. Zaxari Ritor Alban şəhərləri ilə yanaşı onların qalalarında olmasını qeyd edir. Onun əsərində Hunların VI əsrdə (532) Kiçik Asiyaya yürüşlərinə də toxunulub. Ərəb mənbələrində də Qafqaz Albaniyası ərazisindəki, müdafiə tikililəri haqqında məlumatlar vardır. Digər mənbələrdən fərqli olaraq onlar bir-birini daha çox təkrar edirlər.

Tarixçi Əhməd Belazuri yazır ki, Çurzan və Arran Xəzərlərin əlində olduğundan, onlar tez-tez qonşu torpaqlara hücum edirdilər. Sasani çarı Qubad Xəzərlərə qarşı 20 000 (iyirmi min) döyüşçü göndərdi və onların ardınca özü də gedərək Arran qapıları ilə Şirvan arasında çiy kərpicdən sədd tikdirdi. Əhməd Belazurinin qeyd etdiyi kimi, çiy kərpic səddi tikinti materialına görə Beşbarmaq və ya Gil-Gil Çay səddinə uyğun gəlir daha sonra Ə.Belazuri yazır ki, "O, (Xosrov) əmr etdi ki, gəmilərlə daş kətinib dənizə töksünlər. Daşlar suyun üzərinə çıxdıqca burada o dənizdən 5 km uzunluğunda divar tikdirdi. Uzunluğuna görə bu divarlar Dərbənd səddidir."

Ə.Belazurinin sonrakı məlumatları Ərəb işğallarından məlumat verir. O yazır ki, ərəblər Bərdəni, Şakaşen, Teri, Qəbələ, Şəki, Şirvan, Şabran və Dərbəndi işğal etdilər. Dərbəndi tutan ərəblər Şimala-Xəzərlərə doğru

istiqlamət aldılar Dərbəndlilər onların arxasınca qala qapılarını bağladılar və 4 000 (dörd min) ərəb xəzərlər tərəfindən qılınodan keçirildi. İbn-Əl-Əsir “Əl-Kamilfi-Tarix” əsərində yazır: “Azərbaycanın bir hissəsi Rumların, o biri hissəsi Xəzərlərin ixtiyarında idi.” Bu yerlərin yaxınlığında Nuşirəvanın atası Qubad bir qala tikdirir.” Sonra əsərdə Nuşirəvanın “Bab-Ən-Əbvab” şəhərini bina etdiyi göstərilir. Deməli, Qubadın tikdirdiyi “Bab-Ən-Əbvab” dan əvvəlki qala Dərbənddən cənubdakı qalalardan biri çox ehtimal ki, “Çıraqqala”dır. Yaqud Həməvi “Coğrafiya” lüğətində qeyd edir ki, Xəzərlərin hücumuna qarşı Cəfər Qubad özünün görkəmli sərkərdələri, 12 000 (on iki minlik) qoşunla birlikdə Arrana hücum etdi. Ardınca Qubad özü Arrana hərəkət edərək Xəzərləri oradan qovdu və Şirvanla Alan arasında çiy kərpicdən sədd tikdirdi. Şübhəsiz Yaqud Həməvi çiy kərpic sədd dedikdə Gil-Gil çay səddini nəzərdə tutmuşdur.

Məsudi X əsr Şirvanda tikilmiş sədlərində Xosrov Nuşirəvanın tikdirdiyi barmaq adlanan daş divarların olduğunu yazır. Həmçinin, Məsudi Nuşirəvanın Tabasarana qədər uzanan Dərbənd səddinin də tikdirməsini qeyd edir. İbn-Əl-Fakih isə yazır: “O, Qubaq Barədə və Bal-Ələ-Əbvab şəhərini bina etdikdən sonra kərpic divarlar tikdirdi və divarın uzununu boyunca 360 şəhər saldırdı.” Baxmayaraq ki, Ərəb coğrafiyaşünasları Albaniyanın VIII-X əsirlər dövrünə aid məlumat verirlər, onlar Albaniyanın yerüstü abidələrindən, şəhərlərindən, qala və istehkamlarından məlumatlar verərkən, müəyyən dərəcədə Albaniyanın qədim dövründən də bəhs edib.

Qafqaz xalqları haqqında danışılarkən Yunan və Latın yazılı mənbələri əksər hallarda Qafqaz Albaniyasından bəhs edir. Bu daha çox Albanların nisbətən qədim dövrünə aiddir. Xüsusən albanların təsərrüfatı, həyat tərz, onların apardığı müharibələr, Albanların silahları, hərbi işə münasibəti və s. Herodot, Strabon, Plutarx, Dion Kassi, Titllivi, Ptolomey, Arrian, Fliniy, Tatsid və s. əsərlərində az və ya çox dərəcədə toxunulub. Albaniyanın erkən orta əsrlər dövrü haqqında isə Solin, İppolit Porskiy, Ammian Martsselli, Yevseyiya, Yevtropi, Ellia Sportiana, Yuliy Kapitolin, Orosiya Bizansli, Stefanın Albanların yaşadığı ərazisi tarixi, coğrafiyası, bir çox müdafiə tikililəri haqqında məlumat verirlər.

Qafqaz Albaniyası ərazisində tikilmiş müdafiə istehkamları avropa səyahətçilərinin diqqətini özünə cəlb etmişdir. 1255-ci ildə Böyük Monqol xanı ilə danışılar aparıb qayıdarkən fransız Vilhem Rubrukun yolunun bir hissəsi Azərbaycandan düşmüşdür. Seyyah Dərbənd haqqında məlumat verərkən onu “Dəmir

qapı” adlandırır. Dərbənd səddinə çatmaq üçün irəlilədikdə Alam qapılarını tapdıqlarını qeyd edir. Rubruk elmi əsası olmadan Dərbənd səddini Makidoniya-lı İskəndərin “Barbar” tayfalarının (türk dilli un tayfaları) cənuba Azərbaycan ərazisinə axınının qarşını almaq üçün çəkdiyini söyləyir. Dərbənd səddi şərqdən Xəzər sahilindən başlayır qərbdən dağın zirvəsinə qədər uzanır. Dağın zirvəsində möhkəm qala vardır. Rubruk Dərbənddən sonra Şabran adlı digər şəhəri götürdüyünü yazır: “Onun (Şabran) yanından keçdikdə, dağdan dənizə doğru uzanandivara təsadüf etdik. Şərqi doğru istiqamətlənən bu divarların yanındakı dağ yollarını keçdikdən sonra naməlum körfəzdən keçərək bir dağdan obiri dağa uzanan divarın özülünü gördük. Deməli digər istehkam var”.

Vilherim Rubrukun qeyd etdiyi kimi Sabran-Şabran şəhəri, onun yanından dağdan dənizə doğru uzanan Gil-Gil çay səddi, körfəzi keçdikdən sonra təsadüf edilən digər divar ehtimal ki, Beşbarmaqdır. Lakin V.Rubrukun keçdiyi körfəz bizə məlum deyil. Ehtimal ki həmin vaxt Xəzər dənizinin suyunun enib-qalxması ilə əlaqədar həmin hissədə Xəzər dənizi az miqdarda daxiləməyilli olduğundan V.Rubruk körfəz kimi qeyd edib.

Hollandiya səyyahı, dənizçi Jan Streys Dərbənd haqqında ətraflı məlumat verir. O, göstərir ki burada yaşayan Azərbaycanlılar özlərinin qədim mənşəli olmaları və əsilnəcəbətləri ilə fəxr edirlər. Hollandiya səyyahı 1670-ci ildə Şamaxıya gələrkən Beşbarmaq haqqında məlumat verir. Jan Srteys qeyd edir ki, dağın zirvəsində ki, çıxıntılar barmağı xatırlatdığı üçün “Parmağ” adlanır. Onun yüksəkliyi soyuq, dağın ətəyi isə isti və göz oxşayandır. Vaxtı ilə burada güclü val və qala olmuşdur ki, izləri indi də qalmaqdadır.

Beşbarmaq haqqında Alman alimi, səyyah Adam Oleari daha geniş məlumat verir. A.Olearını aparan karvan 1636-cı ildə Niyazabaddan Şamaxıya gedərkən Beşbarmaq karvansarasında 2 (iki) gün dincəldiyi göstərilir. Oleari isə həm karvansa həm də Beşbarmaq haqqında maraqlı qeydlər edir. O, yazır: “Bu karvansara kvadrat şəkilli, böyük daşlardan tikilən çox qədim binaadır. O dördkünc formada tikilib və hər divarın uzunluğu 42 (qırx iki) addımdır. Dağdakı köhnə divar ucuqlarına, xarabalarına əsasən belə qənaətə gəlmək olar ki, burada əla bir bina və yaxşı istehkam olmuşdur. Uca barmaq qayasının ətəyində 50 (əlli) kvadrat sajin böyüklüyündə bir yer var ki, buranı qalın divarlar və 4 (dörd) qüllə əhatə edir. Bu yerin ortasında daşdan hörülmüş çox dərin bir quyu, onun da yanında üstü böyük dairəvi daşlarla örtülmüş iki qəbir var”. A.Alearının təsvir etdiyi Beşbarmağın yer üstü tikililəri dövrümüze qədər qismən qalmışdır, abidənin çox hissəsi dağılmışdır.

Teymur işğalları dövründə Azərbaycanda olmuş Qərbi Avropa səyyahı İoann De Qolonifontibus öz qeydlərində Dərbəndin strateji əhəmiyyətindən bəhs edir, digər avropa səyyahları kimi Dərbənd səddinin böyük İskəndər tərəfindən çəkdirildiyini söyləyir. E.Kempferi Beşbarmaq valının yerüstü əlamətləri, habelə Xıdır Zindeh adlı müqəddəs bulağın olması haqqında məlumat verir. Artur –Eduards və Lorens Çepmen də E.Kempferinin məlumatlarını təkrar edirlər. Müdafiə tikililəri sayahətçi İ.Lerxenin və Əb-Həmid-Əl Qarnatinində diqqətini cəlb etmişdir. 1747-ci ildə İ.Lerxe Gil-Gil çay müdafiə səddində olmuş və onu qıssa təsvirini vermişdir. İ.Lerxe Gil-Gil çay səddini 80 (səksən) verst uzunluğunu göstərir. Lerxe bu haqda yazır: “Rubater çayını keçdikdən sonra qədimdə ərəblərin yaşadığı Ərəblər kəndinin 15 (on beş) verst, dənizin isə 6 (altı) verstliyində hündür divarlar dənizdən başlayaraq dağların yüksəkliyinə doğru uzanır. Bəzi yerlərdə hündürlük 6 (altı) sajəna çatır. Belə deyirlər ki, böyük Aleksandr bu səddi İranlılarla Tatarlar arasında tikdirmişdir. Bəzən bunun Qara dənizə çatdığını deyirlər”. Lerxenin bu ehtimalında tam həqiqət vardır. Çünki Gil-Gil çay səddi şərqdən Babadağın ətəklərindəkə uzanır. Sonra müəyyən ərazidə sədd tikilməmiş və onu yüksək dağlar və keçilməz sıldırımlar əvəz etmişdir. Zaqatala ərazisinə çatdıqda yenidən səddin divarları salınmışdır ki, bu sədd “Zaqatala uzun divarları” kimi məlumdur. Lerxe məhz bu səddin Qara dənizdəkə uzandığını ehtimal edir ki, artıq bu təsdiq olmuşdur.

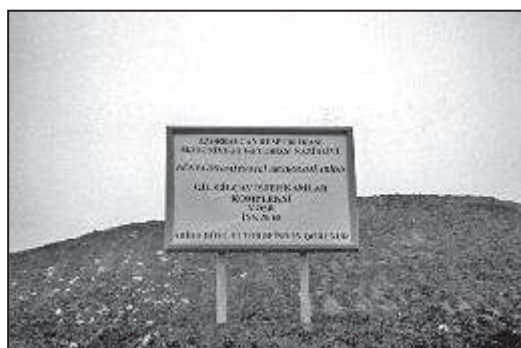
Dərbənd və Beşbarmaq sədlərini S.Q.Qmelin və İ.N.Berezin-də tədqiq etmişlər. Maraqlıdır ki, S.Qmelin Beşbarmaq abidəsinin şəklini də çəkmişdir. Həmin şəkildə beşbarmaq dağı və onun ətəyindəki, karvansara binaları ətrafı əks edilmişdir.

Beləliklə sədd tikilərkən öz dövrünün hərbi qüvvələrinə, texnikasına qarşı dura bilən, qeyd olunduğu kimi, yerüstü relyefin bütün xüsusiyyətləri nəzərə alınmışdır. Bu isə səddin tikilməsi üçün lazım olan xan mülkə və işçi qüvvəsinə müəyyən qədər qənaət edilməsinə səbəb olur. Uzaqdan baxdıqda səddin bürç yerləri sanki ardıcıl davam edən karvanı xatırladır. Gələcəkdə bu ərazilərdə aparılacaq elmi tədqiqatlar Qafqaz Albaniyasının həll edilməmiş problemlərinin həlli üçün yeni-yeni materiallar verəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 avqust 2001-ci tarixli 132 nömrəli Qərarı ilə 65 inventar sırası ilə dövlət mühafizəsinə götürülmüş dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidə “Çil-gil çay istehkamlar kompleksi”nin Siyazan (Şabran) rayonu ərazisinə düşən hissəsində abidəyə qarşı baş vermiş qanuna zidd hərəkətlər “Qəsr Mədəni və İrsi və Tarixi abidələri Qoruya” İctimai



Şəkil 1. Gil-Gilçay səddi.



Şəkil 2. Abidənin tanıtım lövhəsi

Birliyinin apardığı monitoring nəticəsində aşkarlanmışdır. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası çərçivəsində və “Tarix və Mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu əsas götürərək abidənin dağıdılmasının qarşısı alınmışdır. (Şəkil 1).

Məlum olmuşdur ki, Taxtakörpü-Ceyranbatan su kanalı Çil-gil çay müdafiə istehkamının tam, Şəhərgah yaşayış yerinə qismən kəsir. “Samur-Abşeron kanalı sisteminin yenidən qurulması” layihəsinin İdarəetmə İşçi Qrupunun (SAK LIQ) “podratçı” təşkilatı, kanalı tikintisi zamanı səddin divarının bir hissəsini dağıtmış və səddə ziyan vurmuşlar. “Qasr” Mədəni İrsi və Tarixi Abidələri Qoruyaq İctimai Birliyi apardığı tədbirlər nəticəsində kanalın inşası ilə məşğul olan “Potratçı” təşkilata etdiyi təklifə əsasən səddin divarının möhkəmləndirilməsi və səddi kəsən kanalın üstünü betonla örtülməsi təmin olunmuşdur. Bundan sonra, gələcəkdə belə halların baş verməməsi üçün, IB olaraq “Dünya Əhəmiyyətli” arxeoloji abidəni “Tanıtım lövhəsi” 2x3m ölçüdə hazırlatdırılmış və abidə olan əraziyə quraşdırılmışdır. (Şəkil 2.)

Perspektivdə Azərbaycanın qədim tarixini əks etdirən dünya əhəmiyyətli abidənin təbliği məqsədi ilə Azərbaycanın turizm marşrutuna salınması üçün, abidənin bərpası istiqamətində iş aparılması məqsədəuyğundur.

ƏDƏBİYYAT

1. Абабас-кули-ага Бакиханов. Баку 1991
2. “Tarix və Mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1998
3. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. – Bakı, 2011
4. Əliyev Ə. Gil-Gilçay müdafiə səddi. Hesabat. – Bakı, 2008

Açar sözlər: sədd, abidə, qanun, Qafqaz Albaniyası, müdafiə tikililəri.

Фахраддин Гёзалов (Азербайджан)

**Гил-Гилчайский укрепительный комплекс
(оборонительная стена)**

На стене в исторических источниках говорится о следующем: Рассказ М.Каланкайтуклу «Албанская история» занимает важное место в этом направлении. Известно, что точных сведений по поводу строительства оборонительных стен Бешбармаг и Гил-Гил Чай очень мало. Но если учесть то, что строительство оборонительных стен построенных Сасанидами в первые средние века началось только в 387-ом году, тогда мы можем приблизиться к точному времени строительства оборонительных сооружений.

Ключевые слова: Стена, закон, памятник, Кавказская Албания, оборонительные сооружения.

Fakhraddin Gozalov (Azerbaijan)

Gil-Gil Chay complex of citadel (defensive wall)

Followings are said about wall in the historical sources: "History of Alban" work of M.Kalankatly occupies an important place in this direction. It is known that, clearly written information about construction period of Beshbarmag and Gil-gilChay defensive walls is very little. But, taking into account that, construction of defensive walls only began after agreement of 387 year by Sasani in first middle ages, then we have approached to the exact date of building of defensive walls.

Keywords: Wall, the law, monument, Caucasian Albania, fortifications.